

ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКИЙ ЛІТОПИС

У рік 6709 [1201]. Початок княжіння великого князя Романа, що був державцем всієї Руської землі, князя галицького ¹

По смерті ж великого князя Романа, вікопомного самодержця всієї Русі, який одолів усі поганські народи, мудрістю ума додержуючи заповідей божих, [...] Він бо кинувся був на поганих, як той лев, сердитий же був, як та рись, і губив [їх], як той крокодил, і переходив землю їх, як той орел, а хоробрий був, як той тур, бо він ревно наслідував предка свого Мономаха, що погубив поганих ізмаїльтян, тобто половців, вигнав [хана їхнього] Отрока в Обези за Залізні ворота ², а [хан] Сирчан зостався коло Дону, рибою живлячись ³.

Тоді Володимир Мономах пив золотим шоломом із Дону, забравши землю їх усю і загнавши окаянних агарян. По смерті ж Володимировій остався у Сирчана один лиш музика Ор, і послав він його в Обези, кажучи: «Володимир уже вмер. Тож вернися, брате, піди в землю свою». Мов же ти йому слова мої, співай же йому пісні половецькі. А якщо він не схоче, — дай йому понюхати зілля, що зветься євшан» ⁴.

Той же не схотів [ні] вернутися, ні послухати. І дав [Ор] йому зілля, і той, понюхавши і заплакавши, сказав: «Да лучче єсть на своїй землі кістками лягти, аніж на чужій славному бути» ⁴. І прийшов він у землю свою. Од нього родився Кончак, що зніс Сулу ⁵, пішо ходячи, котла носячи на плечах.

Отож Роман-князь ревно наслідував [Володимира] в цім і старався погубити іноплеменників. [h...] велика смута постала в землі Руській. Зосталися ж два сини його, один, [Данило], чотирьох літ, а другий, [Василько], двох літ.

У рік 6710 [1202]. Рюрик тим часом зібрав половців і русі багато і прийшов на Галич ⁶, облишивши монаший чин, — бо його він прийняв був через боязнь перед Романом. І коли він прийшов на Галич, то зустріли його бояри галицькі і володимирські коло [города] Микулина на ріці Сереті. І билися вони одні з одними весь день через ріку Серет, і многи ранені | були, і, не видержавши, вернулися вони в [город] Галич.

Рюрик же, хоча прийшов у Галич ⁶, але не досягнув нічого, тому що по смерті Романовій зустрічався був король [угорський Андрій] з ятрівкою своєю [Анною] ⁷ у [городі] Саноці. Приймав бо він був Данила, яко милого сина свого, і зоставив був у нього [в Галичі] залогу — [воєвод] Мок'я [на] великого сліпоокого, і Корочюна, і Волпта, і сина його Вітомира, і [воєводу] Благиню, та інших угрів багато, — і через те не посміли галичани ⁸ нічого вчинити; було й інших багато угрів. Тоді ж два князі половецькі Сутойовичі, Котянь і Сомогур, ударили на піших воїв, та вбиті були коні під ними обома і замалим їх не схопили. Рюрик тоді вернувся до Києва.

ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКИЙ ЛІТОПИС

У рік 6709 [1201]. Початок княжіння великого князя Романа, що був державцем всієї Руської землі, князя галицького ¹

По смерті ж великого князя Романа, вікопомного самодержця всієї Русі, який одолів усі поганські народи, мудрістю ума додержуючи заповідей божих, [...] Він бо кинувся був на поганих, як той лев, сердитий же був, як та рись, і губив [їх], як той крокодил, і переходив землю їх, як той орел, а хоробрий був, як той тур, бо він ревно наслідував предка свого Мономаха, що погубив поганих ізмаїльтян, тобто половців, вигнав [хана їхнього] Отрока в Обези за Залізні ворота ², а [хан] Сирчан зостався коло Дону, рибою живлячись ³.

Тоді Володимир Мономах пив золотим шоломом із Дону, забравши землю їх усю і загнавши окаянних агарян. По смерті ж Володимировій остався у Сирчана один лиш музика Ор, і послав він його в Обези, кажучи: «Володимир уже вмер. Тож вернися, брате, піди в землю свою». Мов же ти йому слова мої, співай же йому пісні половецькі. А якщо він не схоче, — дай йому понюхати зілля, що зветься євшан» ⁴.

Той же не схотів [ні] вернутися, ні послухати. І дав [Ор] йому зілля, і той, понюхавши і заплакавши, сказав: «Да лучче єсть на своїй землі кістками лягти, аніж на чужій славному бути» ⁴. І прийшов він у землю свою. Од нього родився Кончак, що зніс Сулу ⁵, пішо ходячи, котла носячи на плечах.

Отож Роман-князь ревно наслідував [Володимира] в цім і старався погубити іноплеменників. [h...] велика смута постала в землі Руській. Зосталися ж два сини його, один, [Данило], чотирьох літ, а другий, [Василько], двох літ.

У рік 6710 [1202]. Рюрик тим часом зібрав половців і русі багато і прийшов на Галич ⁶, облишивши монаший чин, — бо його він прийняв був через боязнь перед Романом. І коли він прийшов на Галич, то зустріли його бояри галицькі і володимирські коло [города] Микулина на ріці Сереті. І билися вони одні з одними весь день через ріку Серет, і многи ранені | були, і, не видержавши, вернулися вони в [город] Галич.

Рюрик же, хоча прийшов у Галич ⁶, але не досягнув нічого, тому що по смерті Романовій зустрічався був король [угорський Андрій] з ятрівкою своєю [Анною] ⁷ у [городі] Саноці. Приймав бо він був Данила, яко милого сина свого, і зоставив був у нього [в Галичі] залогу — [воєвод] Мок'я [на] великого сліпоокого, і Корочюна, і Волпта, і сина його Вітомира, і [воєводу] Благиню, та інших угрів багато, — і через те не посміли галичани ⁸ нічого вчинити; було й інших багато угрів. Тоді ж два князі половецькі Сутойовичі, Котянь і Сомогур, ударили на піших воїв, та вбиті були коні під ними обома і замалим їх не схопили. Рюрик тоді вернувся до Києва.

Коли ж минуло трохи часу, то привели [галичани ⁸ бояр] Кормильчичів ⁹, що їх загнав був великий князь Роман за невірність, — вони бо вихваляли обох Ігоревичів, [Володимира й Романа]. І, послуховавши їх, галицькі бояри ⁸ послали [послів] по них, [Ігоревичів], і посадили їх: у Галичі — Володимира, а Романа — у Звенигороді ¹⁰. Княгиня ж Романова [Анна], узявши дітей своїх, утекла в [город] Володимир.

Однак Володимир [Ігоревич] і безбожні галичани, які [йому] помагали, іще ж хотіли скоренити плем'я Романове. Тому послав Володимир за радою галицьких бояр до володимирців попа з погрозою, кажучи їм: «Не зостанеться города вашого, якщо ви мені не видасте обох Романовичів [і] якщо не приймете брата могого Святослава княжити у Володимирі». Володимирці ж хотіли вбити попа, [але бояри] Мстибог, і Мончюк, і Микифор сказали: «Не подобає нам убити посла», — бо вони мали обман у серці своєму, тому що вони хотіли видати обох володарів своїх і город, — і спасли вони попа.

А на завтра княгиня [Анна], довідавшись [про це], вчинила раду з [воєвудою] Мирославом, із дядьком ¹¹, і на ніч утекли вони в Ляхи. При цім Данила узяв дядько перед себе [і] вийшов із города, а Василька взяв піп Юрій з кормилицею [і] вийшов із города дірою городської стіни ¹².

І не знали вони, куди втікати, бо Роман був убитий в Ляхах, а [князь лядський] Лестько миру не вчинив ¹³. Та бог став на поміч: Лестько не спом'янув ворожнечі, а з великою честю прийняв ятрівку свою і дітей, зжалившись, і сказав: «Як диявол, він увергнув возірожнечу осю межі [нами], — бо Володислав ¹³, [князь лядський], увів їх обох в обман, заздрість маючи до приязні його [з Романом].

У рік 6711 [1203]. У ті ж роки Лестько послав Данила в Угри і з ним послав посла свого Вячеслава Лисого, кажучи королеві [Андрієві]: «Я не спом'янув звади Романової, бо тобі він другом був і ви клялись були оба мати приязнь до племені його, що лишилося в живих. А тепер прийшло на них вигнання. Тому нині підім і, взявши, передаймо удвох їм отчину їх». Король же, ці слова прийнявши, пожалкував про те, що сталося, і залишив Данила у себе, а Лестько княгиню [Анну] й Василька — у себе. Тим часом Володимир [Ігоревич] многи дари послав королеві й Лестькові ¹⁴.

А після цього, коли минув довший час, постав нелад межі двома братами, і Володимиром, і Романом. Роман тоді поїхав в Угри, і, взявши угрів, бився з братом і, перемігши, узяв Галич. А Володимир утік в Путивль.

Коли ж минуло трохи часу, то привели [галичани ⁸ бояр] Кормильчичів ⁹, що їх загнав був великий князь Роман за невірність, — вони бо вихваляли обох Ігоревичів, [Володимира й Романа]. І, послуховавши їх, галицькі бояри ⁸ послали [послів] по них, [Ігоревичів], і посадили їх: у Галичі — Володимира, а Романа — у Звенигороді ¹⁰. Княгиня ж Романова [Анна], узявши дітей своїх, утекла в [город] Володимир.

Однак Володимир [Ігоревич] і безбожні галичани, які [йому] помагали, іще ж хотіли скоренити плем'я Романове. Тому послав Володимир за радою галицьких бояр до володимирців попа з погрозою, кажучи їм: «Не зостанеться города вашого, якщо ви мені не видасте обох Романовичів [і] якщо не приймете брата могого Святослава княжити у Володимирі». Володимирці ж хотіли вбити попа, [але бояри] Мстибог, і Мончюк, і Микифор сказали: «Не подобає нам убити посла», — бо вони мали обман у серці своєму, тому що вони хотіли видати обох володарів своїх і город, — і спасли вони попа.

А на завтра княгиня [Анна], довідавшись [про це], вчинила раду з [воєвудою] Мирославом, із дядьком ¹¹, і на ніч утекли вони в Ляхи. При цім Данила узяв дядько перед себе [і] вийшов із города, а Василька взяв піп Юрій з кормилицею [і] вийшов із города дірою городської стіни ¹².

І не знали вони, куди втікати, бо Роман був убитий в Ляхах, а [князь лядський] Лестько миру не вчинив ¹³. Та бог став на поміч: Лестько не спом'янув ворожнечі, а з великою честю прийняв ятрівку свою і дітей, зжалившись, і сказав: «Як диявол, він увергнув возірожнечу осю межі [нами], — бо Володислав ¹³, [князь лядський], увів їх обох в обман, заздрість маючи до приязні його [з Романом].

У рік 6711 [1203]. У ті ж роки Лестько послав Данила в Угри і з ним послав посла свого Вячеслава Лисого, кажучи королеві [Андрієві]: «Я не спом'янув звади Романової, бо тобі він другом був і ви клялись були оба мати приязнь до племені його, що лишилося в живих. А тепер прийшло на них вигнання. Тому нині підім і, взявши, передаймо удвох їм отчину їх». Король же, ці слова прийнявши, пожалкував про те, що сталося, і залишив Данила у себе, а Лестько княгиню [Анну] й Василька — у себе. Тим часом Володимир [Ігоревич] многи дари послав королеві й Лестькові ¹⁴.

А після цього, коли минув довший час, постав нелад межі двома братами, і Володимиром, і Романом. Роман тоді поїхав в Угри, і, взявши угрів, бився з братом і, перемігши, узяв Галич. А Володимир утік в Путивль.

У рік 6712 [1204]. У той же час навів Олександр [Всеволодович] Лєстька і Кондрата ¹⁵. І прийшли ляхи на [город] Володимир, і одчинили їм ворота володимирці, кажучи: «Се є синовець Романові». А ляхи пограбували город увесь, хоча Олександр благав Лєстька про останки города і про церкву святої Богородиці. Оскільки в ній були міцні двері, то [ляхи] не могли їх порубати, допоки Лєстько [не] приїхав і Кондрат, які побили удвох ляхів своїх, — і так спаслася церква і останок людей. І жалкували володимирці, що поїняли їм віри і присязі їх: «Коли б не був із ними свояк їх Олександр, то не перейшли б вони навіть Бугу».

Святослава ж [Ігоровича] вони схопили і одвели його в Ляхи, а Олександр сів у Володимирі. Тоді ж схопили Володимира [Ростиславича] пінського, бо з ляхами був Інгвар і Мстислав [Ярославичі]. А потім сів Інгвар у Володимирі. Лєстько взяв у нього дочку [Гремиславу] і одіслав її [до себе], а [сам] пішов до [города] Орельська.

І приїхали берестяни до Лєстька, і просили [в нього] Романову княгиню і дітей, бо вони обоє малими були, і дав він їм [Василька], щоб той володів ними. І вони з великою радістю зустріли його, немов великого Романа живого побачили.

Потім же Олександр [Всеволодович] жив у Белзі, а Інгвар [Ярославичі у Володимирі]. Але бояри не любили Інгваря, і Олександр за радою Лєстька забрав Володимир. Тим часом княгиня | Романова послала [воеводу] Мирослава до Лєстька, говорячи: «Сей усю землю нашу і отчину держить, а син мій — в одному Берести». Олександр узяв [тоді собі] Угровськ, Верещин, Столп'є ¹⁶, Комов, а Василькові дав Белз.

У рік 6713 [1205]. У ті ж роки, коли Олександр сидів у Володимирі, а брат його Всеволод у Червені, литва ж і ятвяги ходили війною. І спустошили ¹⁷ вони тоді [город] Турійськ, і навколо Комова, і аж до Червена, і билися коло воріт червенських. А залога [Олександрова] була в [городі] Уханях, і тоді вбили вони [боярина] Матія, Любового зятя ¹⁸, і [боярина] Доброгостя, що виїхали в сторожі. Біда ж була в землі Володимирській од воювання литовського і ятвязького! Та ми до попереднього повернемось, — до того, що сталося в Галичі.

Андрій же, король [угорський], довідавшись про беззаконня галицьке і смуту, послав [палатина] ¹⁹ Бенедикта [Бора Лисого] з воями своїми, і він схопив Романа [Ігоровича], коли той мився в бані, й одіслав його в Угри ²⁰. А був у Галичі Тимофій, премудрий книжник, родом із Києва, [і] притчею він сказав слово про сього мучителя Бенедикта: «В часи страшного суда трьома іменами назветься антихрист» ²¹. І втік Тимофій од нього, бо він був мучитель боярам і

У рік 6712 [1204]. У той же час навів Олександр [Всеволодович] Лєстька і Кондрата ¹⁵. І прийшли ляхи на [город] Володимир, і одчинили їм ворота володимирці, кажучи: «Се є синовець Романові». А ляхи пограбували город увесь, хоча Олександр благав Лєстька про останки города і про церкву святої Богородиці. Оскільки в ній були міцні двері, то [ляхи] не могли їх порубати, допоки Лєстько [не] приїхав і Кондрат, які побили удвох ляхів своїх, — і так спаслася церква і останок людей. І жалкували володимирці, що поїняли їм віри і присязі їх: «Коли б не був із ними свояк їх Олександр, то не перейшли б вони навіть Бугу».

Святослава ж [Ігоровича] вони схопили і одвели його в Ляхи, а Олександр сів у Володимирі. Тоді ж схопили Володимира [Ростиславича] пінського, бо з ляхами був Інгвар і Мстислав [Ярославичі]. А потім сів Інгвар у Володимирі. Лєстько взяв у нього дочку [Гремиславу] і одіслав її [до себе], а [сам] пішов до [города] Орельська.

І приїхали берестяни до Лєстька, і просили [в нього] Романову княгиню і дітей, бо вони обоє малими були, і дав він їм [Василька], щоб той володів ними. І вони з великою радістю зустріли його, немов великого Романа живого побачили.

Потім же Олександр [Всеволодович] жив у Белзі, а Інгвар [Ярославичі у Володимирі]. Але бояри не любили Інгваря, і Олександр за радою Лєстька забрав Володимир. Тим часом княгиня | Романова послала [воеводу] Мирослава до Лєстька, говорячи: «Сей усю землю нашу і отчину держить, а син мій — в одному Берести». Олександр узяв [тоді собі] Угровськ, Верещин, Столп'є ¹⁶, Комов, а Василькові дав Белз.

У рік 6713 [1205]. У ті ж роки, коли Олександр сидів у Володимирі, а брат його Всеволод у Червені, литва ж і ятвяги ходили війною. І спустошили ¹⁷ вони тоді [город] Турійськ, і навколо Комова, і аж до Червена, і билися коло воріт червенських. А залога [Олександрова] була в [городі] Уханях, і тоді вбили вони [боярина] Матія, Любового зятя ¹⁸, і [боярина] Доброгостя, що виїхали в сторожі. Біда ж була в землі Володимирській од воювання литовського і ятвязького! Та ми до попереднього повернемось, — до того, що сталося в Галичі.

Андрій же, король [угорський], довідавшись про беззаконня галицьке і смуту, послав [палатина] ¹⁹ Бенедикта [Бора Лисого] з воями своїми, і він схопив Романа [Ігоровича], коли той мився в бані, й одіслав його в Угри ²⁰. А був у Галичі Тимофій, премудрий книжник, родом із Києва, [і] притчею він сказав слово про сього мучителя Бенедикта: «В часи страшного суда трьома іменами назветься антихрист» ²¹. І втік Тимофій од нього, бо він був мучитель боярам і

городянам, і, блуд чинячи, [він і вої його] оскверняли і жінок, і черниць, і попадь. Управду він був антихрист мерзотними ділами своїми.

У рік 6714 [1206]. Галичани тоді привели Мстислава [Ярославича Німого] на Бенедикта. І прийшов він до Галича, але не досягнув він нічого. [Боярин] Щепанович Ілля, вивівши його на Галичину могилу [і] усміхнувшись, сказав йому: «Княже! Ти вже на Галичиній могилі посидів еси, ото ж, і в Галичі ти княжив еси!» Насміялися ж вони над ним, [і] вернувся він у Пересопницю. А після цього ми скажемо про Галичину могилу і про початок Галича, звідки він постав ²².

Роман [Ігоревич] тим часом утік із Угрів. І послали галичани його до брата його Володимира [в Путивль], говорячи: «Ми провинилися перед вами. Избав нас [од] мучителя сього Бенедикта». Вони тоді пішли раттю, а Бенедикт утік в Угри. І сів Володимир у Галичі, а Роман у Звенигороді, а Святослав у Перемишлі. Синові ж своєму Ізяславу ²³ [Володимир] дав Теревовль, а Всеволода ²³, [другого] сина свого, послав в Угри до короля з дарами. із Данило перебував [тоді] в Уграх, і король Андрій хотів | оддати дочку свою [Марію] за князя Данила, і бояри угорські, і вся земля [Угорська], — вони обоє були дітьми, — тому що сина в нього не було ²⁴.

У рік 6715 [1207]. У ті ж роки убитий був цесар великий, Філіпп римський, за намовою [Екберта], брата [угорської] королеви [Гертруди], який благав сестру, щоби вона знайшла йому помічника. І вона, ніяк ото не маючи змоги допомогти брату своєму, й оддала дочку свою за ландграфовича за Людовіка, бо [отець його Герман] був муж сильний і помічник братові її. її ж, [дочку Андрія], нині святою називають ²⁵, на ім'я Альжбіт, а раніше ім'я її — Кінека. Багато ж послужила вона богові [по смерті] мужа свого, і [її] святою називають. Та ми до попереднього повернемось, як ото вже раніш почали були.

У рік 6716 [1208]. Ігоровичі тим часом учинили змову проти бояр галицьких, щоб вибити їх, [і] при нагоді вони були побиті. І був ото вбитий Юрій Вітанович, Ілля Щепанович [та] інші великі бояри; убито ж було їх числом п'ятсот, а інші розбіглися.

При цім Володислав Кормильчич утік в Угри, і Судислав [Бернатович], і Філіпп. Знайшли вони Данила в Угорській землі, що був дитиною, і просили в короля угорського: «Дай нам отчича Данила в Галич, хай ми з ним одберемо його од Ігоровичів». Король тоді з великою охотою послав воїв, многе-множество, [Данила] і великого двірського ²⁶ Пота, поручивши йому воеводство над усіма військами. Імена ж воевод, що були з ним, [такі]: перший — Петро Турович, другий — Банко, третій — Міка Бородатий, четвертий — Лотохарот,

городянам, і, блуд чинячи, [він і вої його] оскверняли і жінок, і черниць, і попадь. Управду він був антихрист мерзотними ділами своїми.

У рік 6714 [1206]. Галичани тоді привели Мстислава [Ярославича Німого] на Бенедикта. І прийшов він до Галича, але не досягнув він нічого. [Боярин] Щепанович Ілля, вивівши його на Галичину могилу [і] усміхнувшись, сказав йому: «Княже! Ти вже на Галичиній могилі посидів еси, ото ж, і в Галичі ти княжив еси!» Насміялися ж вони над ним, [і] вернувся він у Пересопницю. А після цього ми скажемо про Галичину могилу і про початок Галича, звідки він постав ²².

Роман [Ігоревич] тим часом утік із Угрів. І послали галичани його до брата його Володимира [в Путивль], говорячи: «Ми провинилися перед вами. Избав нас [од] мучителя сього Бенедикта». Вони тоді пішли раттю, а Бенедикт утік в Угри. І сів Володимир у Галичі, а Роман у Звенигороді, а Святослав у Перемишлі. Синові ж своєму Ізяславу ²³ [Володимир] дав Теревовль, а Всеволода ²³, [другого] сина свого, послав в Угри до короля з дарами. із Данило перебував [тоді] в Уграх, і король Андрій хотів | оддати дочку свою [Марію] за князя Данила, і бояри угорські, і вся земля [Угорська], — вони обоє були дітьми, — тому що сина в нього не було ²⁴.

У рік 6715 [1207]. У ті ж роки убитий був цесар великий, Філіпп римський, за намовою [Екберта], брата [угорської] королеви [Гертруди], який благав сестру, щоби вона знайшла йому помічника. І вона, ніяк ото не маючи змоги допомогти брату своєму, й оддала дочку свою за ландграфовича за Людовіка, бо [отець його Герман] був муж сильний і помічник братові її. її ж, [дочку Андрія], нині святою називають ²⁵, на ім'я Альжбіт, а раніше ім'я її — Кінека. Багато ж послужила вона богові [по смерті] мужа свого, і [її] святою називають. Та ми до попереднього повернемось, як ото вже раніш почали були.

У рік 6716 [1208]. Ігоровичі тим часом учинили змову проти бояр галицьких, щоб вибити їх, [і] при нагоді вони були побиті. І був ото вбитий Юрій Вітанович, Ілля Щепанович [та] інші великі бояри; убито ж було їх числом п'ятсот, а інші розбіглися.

При цім Володислав Кормильчич утік в Угри, і Судислав [Бернатович], і Філіпп. Знайшли вони Данила в Угорській землі, що був дитиною, і просили в короля угорського: «Дай нам отчича Данила в Галич, хай ми з ним одберемо його од Ігоровичів». Король тоді з великою охотою послав воїв, многе-множество, [Данила] і великого двірського ²⁶ Пота, поручивши йому воеводство над усіма військами. Імена ж воевод, що були з ним, [такі]: перший — Петро Турович, другий — Банко, третій — Міка Бородатий, четвертий — Лотохарот,

п'ятий — Мок'ян, шостий — Тибрець, сьомий — Марцел, та інших багато, що про них неможливо сказати, ані списати.

Отож, зібравшись усі, спершу пішли вони на город Перемишль. І, прийшовши до города, Володислав [Кормильчич] сказав їм, [перемишлянам]: «Браття! Пощо ви вагаєтесь? Хіба не сі²⁷ побили отців ваших і браття ваше? А інші майно ваше розграбували і дочок ваших оддали за рабів ваших. А отчинами вашими заволоділи інші пришельці. То чи за тих ви хочете душі свої положити?» І вони, пожалкувавши про те, що сталося, здали город. А князя їхнього Святослава [Ігоровича] схопили.

Звідти ж пройшли ²⁸ [угри з Данилом] до Звенигорода. Але звенигородці люто боролися з ними і не пускали їх до города, навіть до острожних воріт. І вони стояли довкола города.

Василько ж, [син Романів, тоді] княжив у Белзі. І прийшли од нього із Белза [на поміч уграм і Данилові] великий [боярин] Вячеслав Товстий, і [воєвода] Мирослав, і [тисяцький] Дем'ян, і [боярин] Воротислав, [і] багато інших бояр і воїв. А од [князя лядського] Лестька із Ляхів [прибув] Судислав Бернатович із багатьма полянами, і од Пересопниці прийшов Мстислав [Ярославич] Німий з багатьма воями, [і] Олександр [Всеволодович] із братом [Всеволодом прийшов] од [города] Володимира з багатьма воями, а Інгвар [Ярославич] послав сина свого [Ярослава?] із Луцька з багатьма воями з Дорогобужа і з Шумська.

Але приїхали також і половці на підмогу Романові [і] з ними Ізяслав Володимирович. І хоча угри не перемогли воїв [цих], та гнали їх з їхніх становищ, а Міка заколов ²⁹ [хана] Тобаша і голову йому стяв. Половці ж, побачивши їх, [угрів], сильно налягли на них, і вони їхали перед ними до ріки Лютої, — тому що не приїхали були [ні] ляхи, ні русь ³⁰, — і, зійшовши [з коней], ледве переправились вони через ріку Люту, бо половці й руси ³¹ стріляли на них. Тоді ж Марцел хоруггов свою покинув і руси взяли її. І ганьба велика була Марцелові, і вернулися [угри] у вежі свої, тобто в шатра.

Роман тим часом вийшов звідти, з города [Звенигорода], помічі шукаючи в руських ³² князях. Та коли він був у Шумську на мосту, його схопили [вої] Зерцько і Чюхома, і його приведено в стан до князя Данила, і до всіх князів, і до воєвод угорських. І послали вони [послів] до городян [Звенигорода], кажучи: «Здавайтесь! Князя вашого схоплено». Але ті не йняли їм віри, допоки [це] не стало відомо їм напевне, і [тоді] здалися звенигородці.

Звідти ж пішли вони до Галича. І втік Володимир [Ігорович] із Галича і син його Ізяслав, і гнали вони його до Нізди. Ізяслав при цім

п'ятий — Мок'ян, шостий — Тибрець, сьомий — Марцел, та інших багато, що про них неможливо сказати, ані списати.

Отож, зібравшись усі, спершу пішли вони на город Перемишль. І, прийшовши до города, Володислав [Кормильчич] сказав їм, [перемишлянам]: «Браття! Пощо ви вагаєтесь? Хіба не сі²⁷ побили отців ваших і браття ваше? А інші майно ваше розграбували і дочок ваших оддали за рабів ваших. А отчинами вашими заволоділи інші пришельці. То чи за тих ви хочете душі свої положити?» І вони, пожалкувавши про те, що сталося, здали город. А князя їхнього Святослава [Ігоровича] схопили.

Звідти ж пройшли ²⁸ [угри з Данилом] до Звенигорода. Але звенигородці люто боролися з ними і не пускали їх до города, навіть до острожних воріт. І вони стояли довкола города.

Василько ж, [син Романів, тоді] княжив у Белзі. І прийшли од нього із Белза [на поміч уграм і Данилові] великий [боярин] Вячеслав Товстий, і [воєвода] Мирослав, і [тисяцький] Дем'ян, і [боярин] Воротислав, [і] багато інших бояр і воїв. А од [князя лядського] Лестька із Ляхів [прибув] Судислав Бернатович із багатьма полянами, і од Пересопниці прийшов Мстислав [Ярославич] Німий з багатьма воями, [і] Олександр [Всеволодович] із братом [Всеволодом прийшов] од [города] Володимира з багатьма воями, а Інгвар [Ярославич] послав сина свого [Ярослава?] із Луцька з багатьма воями з Дорогобужа і з Шумська.

Але приїхали також і половці на підмогу Романові [і] з ними Ізяслав Володимирович. І хоча угри не перемогли воїв [цих], та гнали їх з їхніх становищ, а Міка заколов ²⁹ [хана] Тобаша і голову йому стяв. Половці ж, побачивши їх, [угрів], сильно налягли на них, і вони їхали перед ними до ріки Лютої, — тому що не приїхали були [ні] ляхи, ні русь ³⁰, — і, зійшовши [з коней], ледве переправились вони через ріку Люту, бо половці й руси ³¹ стріляли на них. Тоді ж Марцел хоруггов свою покинув і руси взяли її. І ганьба велика була Марцелові, і вернулися [угри] у вежі свої, тобто в шатра.

Роман тим часом вийшов звідти, з города [Звенигорода], помічі шукаючи в руських ³² князях. Та коли він був у Шумську на мосту, його схопили [вої] Зерцько і Чюхома, і його приведено в стан до князя Данила, і до всіх князів, і до воєвод угорських. І послали вони [послів] до городян [Звенигорода], кажучи: «Здавайтесь! Князя вашого схоплено». Але ті не йняли їм віри, допоки [це] не стало відомо їм напевне, і [тоді] здалися звенигородці.

Звідти ж пішли вони до Галича. І втік Володимир [Ігорович] із Галича і син його Ізяслав, і гнали вони його до Нізди. Ізяслав при цім

бився з ними [коло] Ніздирики, і вони одібрали від нього в'ючних коней, а потім вернулися в Галич.

Тоді ж приїхала [Анна], велика княгиня Романова, побачити сина свого рідного Данила. Тоді ж бояри | володимирські й галицькі, — Вячеслав [Товстий] володимирський, і Володислав [Кормильчич, боярин] галицький, і всі бояри володимирські й га лицькі, — і воєводи угорські посадили князя Данила на столі отця його, великого князя Романа, у церкві святої Богородиці приснодіви Марії. Так що король Андрій не забув своєї ранішої приязні, що її він мав до брата свого, великого князя Романа, а послав воїв своїх і посадив сина свого [Данила] в Галичі.

Князів же, що були схоплені, — Романа, Святослава [і] Ростислава [Ігоревичів] ³³, — угри хотіли, отож, вести до короля. Але галичани просили їх, щоби вони їх повісили задля помсти. І угри, переконані будши великими дарами, [згодилися]. [Князі] оддані були на повішення, місяця вересня.

Данило ж, який став княжити в Галичі, був такий малий, що й матері своєї не впізнав ³⁴. А коли минув час, то галичани вигнали Данилову матір із Галича ³⁵. Данило ж не хотів zostавити матір свою і плакав за нею, ся дитина. Але, приїхавши, Олександр, тивун шумський ³⁶ узяв [коня] за повід, і він, [Данило], видобувши меча, ударив його, та рубнув коня його під ним. Тоді мати, взявши меча із рук [і] умовивши його, [Данила], zostавила [сина свого] в Галичі, а сама пішла в Белз, лишивши його в невірних галичан за порадою Володислава [Кормильчича]. Вона бо хотіла княжити сама, і король [Андрій], довідавшись про вигнання її, пожалкував.

У рік 6717[1209]. Коли ж настала зима, прийшов король у Галич і привів ятрівку свою, велику княгиню Романову. І бояри володимирські [прибули], і Інгвар [Ярославич] прийшов із Луцька, і інші князі. [Король] учинив раду з ятрівкою своєю та з боярами володимирськими і сказав: «Володислав княжить собі, а ятрівку мою вигнав». І схоплено було Володислава [Кормильчича], і Суди слава [Бернатовича], і Філіппа, і мучили їх. Але, багато майна давши, Судислав же [уграм] у золото обернувся, тобто багато золота давши, визволився, [а] Володислава, закувавши, повели в Угри.

А коли Володислава вели в Угри, [боярин] Яволод і Ярополк, брат його, утекли в Пересопницю до Мстислава [Ярославича Німого і] привели Мстислава. І прийшов Мстислав із ними до Бужіська, а [воєвода] Гліб Поткович утік із Бужіська, і [боярин] Станіславич Іванко, і брат його Збислав. Прибігли вони в Галич, розповідаючи [про] рать і [про] одступництво галичан. Тоді княгиня Романова із сином своїм

бився з ними [коло] Ніздирики, і вони одібрали від нього в'ючних коней, а потім вернулися в Галич.

Тоді ж приїхала [Анна], велика княгиня Романова, побачити сина свого рідного Данила. Тоді ж бояри | володимирські й галицькі, — Вячеслав [Товстий] володимирський, і Володислав [Кормильчич, боярин] галицький, і всі бояри володимирські й га лицькі, — і воєводи угорські посадили князя Данила на столі отця його, великого князя Романа, у церкві святої Богородиці приснодіви Марії. Так що король Андрій не забув своєї ранішої приязні, що її він мав до брата свого, великого князя Романа, а послав воїв своїх і посадив сина свого [Данила] в Галичі.

Князів же, що були схоплені, — Романа, Святослава [і] Ростислава [Ігоревичів] ³³, — угри хотіли, отож, вести до короля. Але галичани просили їх, щоби вони їх повісили задля помсти. І угри, переконані будши великими дарами, [згодилися]. [Князі] оддані були на повішення, місяця вересня.

Данило ж, який став княжити в Галичі, був такий малий, що й матері своєї не впізнав ³⁴. А коли минув час, то галичани вигнали Данилову матір із Галича ³⁵. Данило ж не хотів zostавити матір свою і плакав за нею, ся дитина. Але, приїхавши, Олександр, тивун шумський ³⁶ узяв [коня] за повід, і він, [Данило], видобувши меча, ударив його, та рубнув коня його під ним. Тоді мати, взявши меча із рук [і] умовивши його, [Данила], zostавила [сина свого] в Галичі, а сама пішла в Белз, лишивши його в невірних галичан за порадою Володислава [Кормильчича]. Вона бо хотіла княжити сама, і король [Андрій], довідавшись про вигнання її, пожалкував.

У рік 6717[1209]. Коли ж настала зима, прийшов король у Галич і привів ятрівку свою, велику княгиню Романову. І бояри володимирські [прибули], і Інгвар [Ярославич] прийшов із Луцька, і інші князі. [Король] учинив раду з ятрівкою своєю та з боярами володимирськими і сказав: «Володислав княжить собі, а ятрівку мою вигнав». І схоплено було Володислава [Кормильчича], і Суди слава [Бернатовича], і Філіппа, і мучили їх. Але, багато майна давши, Судислав же [уграм] у золото обернувся, тобто багато золота давши, визволився, [а] Володислава, закувавши, повели в Угри.

А коли Володислава вели в Угри, [боярин] Яволод і Ярополк, брат його, утекли в Пересопницю до Мстислава [Ярославича Німого і] привели Мстислава. І прийшов Мстислав із ними до Бужіська, а [воєвода] Гліб Поткович утік із Бужіська, і [боярин] Станіславич Іванко, і брат його Збислав. Прибігли вони в Галич, розповідаючи [про] рать і [про] одступництво галичан. Тоді княгиня Романова із сином своїм